

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

ΥΠΟ ΤΗΣ Κ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΣΤΡΙΦΤΟΥ-ΚΡΙΑΡΑ

«Αν σὲ μιὰ χώρα — ἔγραφε ἓνας σοφός — ἦταν γνωστὲς ὅλες οἱ ἰδιοφυτεῖς καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος χρησιμοποιοῦταν σύμφωνα μὲ τὶς ἱκανότητές του, τότε ἡ χώρα αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ πρώτη τῆς Εὐρώπης». Καὶ πραγματικά, ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία μιᾶς χώρας ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἂν στὰ διάφορα ἔργα εἶναι τοποθετημένα τὰ κατάλληλα ἄτομα. Γι' αὐτὸ καὶ ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καὶ γιὰ τὸ ρόλο ποὺ παίζει ὁ ἐργάτης στὴν παραγωγή πρέπει νὰ προσέξουν ἰδιαίτερα τὸ ζήτημα τῆς κατάλληλης κατανομῆς τῶν ἐργαζομένων στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα. Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἔχει μόνο τεχνικὸ καὶ οἰκονομικὸ, ἔχει καὶ γενικότερο κοινωνικὸ χαρακτῆρα.

Παλαιότερα, δταν ἡ ζήτηση ἐργασίας δὲν ἦταν τόσο μεγάλη ὅπως σήμερα, ἡ πρόσληψη νέου προσωπικοῦ σὲ βιομηχανίες, σὲ ἐπιχειρήσεις, σὲ διάφορες ὑπηρεσίες καὶ ὀργανισμοὺς κρατικοὺς καὶ μὴ, γινόταν μὲ βᾶση ἐρισμένα τυπικὰ προσόντα, μὲ πιστοποιητικά, ποὺ ἡ ἀξία τους εἶναι, καθὼς ξέρομε, πολὺ ἀμφίβολη, μὲ συστατικὲς ἐπιστολές, μὲ σημειώματα ἀκόμη πολιτευτῶν, τέλος μὲ τὴν προσωπικὴ ἐντύπωση τοῦ ἐργοδότη. Οἱ οἰκονομικὲς ὁμως κρίσεις καὶ ἡ ἀνεργία τῶν τελευταίων δεκαετιῶν, ποὺ ἀπὸ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμον ἔχει γίνῃ οὐδέτερη, ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καὶ ἡ διαρκῶς μεγαλύτερη εἰδίκευση, ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς προόδου τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἔκαναν φανερὴ τὴν ἀνάγκη νὰ μὴ γίνῃται πιά τυχαία καὶ ἐμπειρικὰ ἡ κατανομὴ τῶν ἀτόμων στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα ἀλλὰ μὲ τρόπο ρασιοναλιστικὸ ποὺ νὰ στηρίζεται στὶς ἀνάγκες καὶ στὶς ἀπαιτήσεις τῶν ἐπαγγεμάτων καὶ γενικότερα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ στὶς δυνατότητες καὶ στὶς ἀνάγκες τῶν ἀτόμων ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἔτσι παίρνει ὄλη του τὴ βαρῦτητα τὸ ἀξίωμα: «στὴν κατάλληλη θέση νὰ μπαίνη ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος».

Οἱ χώρες μὲ ἀνεπτυγμένο τεχνικὸ πολιτισμὸ προσπαθοῦν νὰ λύσουν μὲ μέσα συγχρονισμένα τὸ πρόβλημα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἔδω καὶ μὲ τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸ καὶ μὲ τὴ συστηματικὴ ἐπιλογή καταβάλλουν ὄλο καὶ μεγαλότερες προσπάθειες γιὰ νὰ ἀσκή ὁ κάθε ἄνθρωπος τὸ ἔργο ποὺ τοῦ ταιριάζει, μὲ βᾶση τὶς φυτικὲς του ἱκανότητες.

Γιὰ μεγαλύτερη σαφήνεια πρέπει νὰ γίνῃ μιὰ σύντομη διαστολὴ ἀνάμεσα στὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸ καὶ τὴν ἐπιλογή. Μόλο ποὺ καὶ ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἡ ἐπιλογή ἀποβλέπουν στὸν ἴδιον ἀπώτερον σκοπὸ, τὴν προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου στὸ ἐπάγγελμα, διαφέρουν ὡστόσο ἀνάμεσά τους σὲ πολλὰ ἐπὶ μέρους σημεῖα καὶ εἰδικὰ ὡς πρὸς τὴν ἀφετηρία τους καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκταση ποὺ γιὰ τὸ σκοπὸ τους παίρνουν. Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς ἔχει σκοπὸ, ἀναλύοντας μὲ εἰδικὰς ἐπιστημονικὰς μεθόδους τὴν ἀτομικότητα ἀπὸ ὅλες τῆς τὶς πλευρές, νὰ κἀνη ὀρισμένα προγνωστικὰ ἀναφορικὰ μὲ τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὶς κατηγορίες τῶν ἐπαγγεμάτων ποὺ φαίνεται ὅτι μπορεῖ τὸ ἄτομον νὰ ἐξασκήσῃ μὲ ἐπιτυχία, σύμφωνα μὲ τὶς ἐκδηλώσεις του καὶ τὴν ψυχρὸσύνθεσίν του. Ἔτσι, ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς ξεκινάει ἀπὸ τὸ ἄτομον, γιὰτὶ γι' αὐτὸ ἐνδιαφέ-

ρεται, και εφαρμόζεται κυρίως στους νέους. Ἡ ἐπιλογή ἔχει σκοπὸ νὰ διαλέξῃ, καθὼς καὶ ὁ ἕρος τὸ λῆσι, ἀνάμεσα ἀπὸ πολλὰ άτομα, ἐκεῖνα ποὺ συγκεντρώνουν τὶς περισσότερες προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐπιτύχουν σ' ἓνα ὀρισμένο ἐπάγγελμα. Ἔτσι, ἀφειτηρία τῆς ἐπιλογῆς εἶναι τὸ ἐπάγγελμα. Οἱ ἐξετάσεις στὶς ὁποῖες υποβάλλει τὸ άτομο εἶναι φυσικὰ πῶς περιορισμένες καὶ γενικὰ παίρνει ἕκταση μικρότερη ἀπὸ τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ.

Στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομε ἀκόμα προσέξει τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ ζήτημα. Καὶ εἶναι ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπίσημο κράτος καὶ τὰ άτομα νὰ νιώσουν πόση σημασία ἔχει καὶ γιὰ τὸ συμφέρον τὸ ἀτομικὸ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ, νὰ ἐξασκή ὁ καθένας τὸ ἐπάγγελμα γιὰ τὸ ὁποῖο τὸν προορίζουν οἱ φυσικὲς του ἱκανότητες—φυσιολογικὲς, πνευματικὲς, ψυχικὲς. Τότε καὶ ὁ ἐργοδότης—εἴτε αὐτὸς εἶναι τὸ κράτος εἴτε ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία—θὰ φροντίσῃ νὰ εφαρμόζονται τὰ κατάλληλα μέτρα, γιὰ νὰ βρῆ τὸν ὑπάλληλο ἢ τὸν ἐργάτη ποὺ θὰ συγκεντρῶνῃ τὶς προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐξασκήσῃ μὲ ἐπιτυχία ἓνα ὀρισμένο ἔργο, καὶ τὸ άτομο θὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ συμφέρον του ὑπαγορεύει νὰ ἐπιζητήσῃ ἐργασία ποὺ νὰ προσαρμόζεται στὴν ἀτομικότητά του, γιὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ στὴν ἐπαγγελματικὴ, καὶ φυσικὰ καὶ στὴν ἀτομικὴ του ζωὴ.

Γνωστὸ εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀσταθείας. Καὶ δὲν εἶναι διόλου σπάνιες οἱ περιπτώσεις ἀνθρώπων ποὺ δὲν μποροῦν νὰ μείνουν γιὰ πολὺ σὲ μιὰ θέση καὶ ποὺ ἀλλάζουν ὄχι μόνον θέση παρὰ καὶ ἐπάγγελμα. Συχνὰ ἐπίσης βλέπομε ἄτομα ποὺ ἐνῶ δὲ στεροῦνται ἀπὸ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα εἶναι ἀποτυχεμένοι ἐπαγγελματίες, μετριότατοι ἢ κακοὶ ἐργάτες καὶ ὑπάλληλοι. Συχνὰς τέλος εἶναι καὶ οἱ περιπτώσεις ἀνθρώπων ποὺ ἡ ὑγεία τους ἔχει ἀνεπανόρθωτα καταστραφῆ καὶ καταριῶνται τὸ ἐπάγγελμα ποὺ τοὺς ἐφθεῖρε (1). Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀποτυχεμένοι τῆς ζωῆς. Ἀποτυχεμένοι, ὄχι γιατί στάθηκαν ἀνίκανοι νὰ ἐργαστοῦν καὶ νὰ προκόψουν, ὄχι γιατί δὲν εἶχαν κάποιες, ἔστω, ἱκανότητες, παρὰ γιατί δὲ θρῆκαν τὸ ἔργο ποὺ τοὺς ταίριαζε, δὲν τοὺς δόθηκε ἡ κατάλληλη εὐκαιρία νὰ χρησιμοποιήσουν τὶς δυνατότητές τους, νὰ ἀναπτύξουν τὶς ἱκανότητες μὲ τὶς ὁποῖες τοὺς προίκισε ἡ φύση. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατάστρεψαν τὴν ἀτομικὴ τους ζωὴ καὶ ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ προσφέρουν τίποτα οὔτε στὸ ἄμεσο περιβάλλον τους οὔτε στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χορεία αὐτῶν τῶν ἀπροσάρμοστων, ποὺ βλάπτουν τὴν οικονομία καὶ γενικὰ τὴν κοινωνία ἀρνητικὰ, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ποὺ ἡ καθόλου δρᾶση τους βλάπτει τὸ σύνολο θετικὰ. Εἶναι οἱ λογῆς κακοποιοί, ἐγκληματίες, ἀπατεῶνες καὶ τυχοδιώκτες. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στὸ μεγαλύτερό τους ποσοστὸ ἢ δὲν ἔχουν κανένα ἐπάγγελμα ἢ διαρκῶς ἀλλάζουν ἐργασία. Ἡ ἀεργία καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀστάθεια ἀσφαλῶς δὲν εἶναι πάντοτε ἐκεῖνα ποὺ σπρώχνουν τὸν ἄνθρωπο στὸ ἐγκλημα καὶ στὴν ἀπάτη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ αἰτία αὐτὰ ποὺ εἶναι ἐξωτερικὰ, συχνὰ ὑπάρχουν καὶ λόγοι ἐσωτερικοὶ (ἀνωμαλίες σωματικὲς καὶ ψυχικὲς, νευροπάθεια, ἡλιθιότητα, ἀλκοολισμὸς, βαριὰ κληρονομικότητα κτλ.) ποὺ ὀδηγοῦν τὸ άτομο στὴν ἀπάτη καὶ τὸ ἐγκλημα.

1) Ὁ Pierre Danet στὸ βιβλίον του: Les obsessions et la psychasthénie, φέρνει πολλὰ παραδείγματα ἀτόμων ποὺ ἔπαθαν νευρικὲς διαταραχὲς ἀπὸ ἀκατάλληλη ἐκλογὴ ἐπάγγεματος.

Ἔτσι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀστάθεια συμβαίνει συχνὰ νὰ μὴν εἶναι τὸ αἷτιο, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἄλλων παραγόντων. Πάντως, βέβαιο εἶναι, πὼς οἱ ἐγκλημα- τῆς εἶναι κατὰ κανόνα ἄτομα χωρὶς ἐπάγγελμα ἢ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἀσκήσουν γιὰ πολὺ καιρὸ τὸ ἴδιο ἐπάγγελμα. Καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀποτελεσματικὰ προλη- πτικὰ μέτρα ποὺ πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται γιὰ νὰ προλαμβάνεται τὸ παραστράτημα καὶ οἱ λογῆς ἐκτροπές τῶν νέων εἶναι ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἡ ἐπιλογή (1).

Ἡ φροντίδα γιὰ τὴν κατάλληλη ἐκλογή ἐπαγγέλματος πρέπει ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τῆς τελευταίας κλάσας τάξεις τοῦ σχολείου (γιὰ τὰ παιδιά ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν πρακτικὰ ἐπαγγέλματα ἀπὸ τῆς τελευταίας τάξεις τοῦ δημοτικοῦ), μὲ σκοπὸ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ ἐνδιαφέροντα, τῆς κλίσεις, τῆς ἱκανότητές τους καὶ σύμφωνα μ' αὐτὲς νὰ τὰ καθοδηγήσῃ πρὸς τὸ ἐπάγγελμα ποὺ τοὺς ταιριάζει. Ὄταν ὁ νέος βρῆσκαι ἐνδιαφέρον στὶς σπουδὲς ποὺ ἀκολουθεῖ, στὸ ἔργο ποὺ μαθαίνει ἢ ποὺ ἀσκεῖ, ὅταν ἡ δουλειά του τὸν ἱκανοποιῇ, ὅταν ἔχῃ ἀπόδοσιν, τότε εἶναι δύσκολο νὰ παραστρατίσῃ.

Ἡ προσαρμογὴ λοιπὸν τοῦ ἀτόμου στὸ ἐπάγγελμα δὲν εἶναι ζήτημα ἀπλὸ καὶ δὲν ἀφορᾷ μόνον τὸ ἄτομο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποτελέσῃ καὶ στὸν τόπο μας θέμα γενικότερης κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἢ κατάλληλη χρησιμοποίησις τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, πράγμα ὠφέλιμο καὶ γιὰ τὰ ἄτομα καὶ γιὰ τὸ σύνολο. Τὰ προβλήματα αὐτὰ τὰ ἔχουν ἀντιμετωπίσει μὲ σύ- στημα καὶ συνέπεια ὄχι μόνον χῶρες μεγάλες, ὅπως ἡ Ἀμερική, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, ἡ Γερμανία προπολεμικὰ, ἀλλὰ καὶ κράτη μικρό- τερα, ἡ Ἑλβετία, ἡ Ρουμανία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Πορτογαλία κ.ἄ. Στὶς χῶρες αὐτὲς λειτουργοῦν εἰδικὲς ὑπηρεσίες καὶ ἔχουν ἰδρυθῆ ἐπιστημονικὰ κέντρα μὲ σκοπὸ τὴ μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐπιλογῆς καὶ τοῦ προσ- ανατολισμοῦ, τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης καὶ γενικὰ τῆς ἀμοιβαίας προσ- αρμογῆς ἐργαζομένου καὶ ἐργατίας. Τέτοια κέντρα μὲ διεθνή φήμη εἶναι, ἀνα- μμεσα σ' ἄλλα, τὸ Ἐθνικὸ Ἰνστιτούτο Βιομηχανικῆς Ψυχολογίας τοῦ Λονδίνου (National Institute of Industrial Psychology) ποὺ ἰδρύθη ἀπὸ τὸν Myers τὸ 1921, τὸ Γραφεῖο Ἐρευνῶν γιὰ τὴ Βιομηχανικὴ Κόπωση (Industrial Fatigue Research Board), στὸ Παρίσι τὸ Institut National d' Étude du Travail et d' Orientation Professionnelle, ἐπίσης τὸ Centre d' Études et de Recherches Psychotechniques, ποὺ ὀργανώθηκε τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ κοινὸ ἀπὸ τὸ γαλ- λικὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας καὶ τὸ Centre National de la Recherche Scien- tifique, ἡ École d' Ergologie στὸ Βέλγιο καὶ τὸ προσαρτημένον στὴ σχολὴ αὐτῆ Ἐργολογικὸ Ἰνστιτούτο, τὸ Ἐργαστήριον Βιομηχανικῆς Ψυχοτεχνικῆς τὸ προσ- αρτημένον στὸ Πολυτεχνεῖο τοῦ Βερολίνου, τὸ Γραφεῖο Ἐπαγγελματικοῦ Προσανα- τολισμοῦ (Cabinet d' Orientation Professionnelle) τοῦ Institut J. J. Rous- seau, τὸ Ἰνστιτούτο Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ τῆς Βαρκελώνης, τὸ Ἰνστιτούτο Ἐργασίας στὴ Μόσχα—γιὰ νὰ περιορισθῶ σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ

1) Γιὰ τὴν ἐπιλογή ὡς μέτρο προληπτικὸ τοῦ παραστρατήματος βλ. W. J. Ruttman: Auslese und Verwahrlosung. Fortschritte wissenschaftlicher praktischer Vorsorge und Fürsorge. I Teil: Programme und Versuche zur Auslese. Langensalza, 1919.

γνωστά. Παράλληλα, λειτουργούν ένα πλήθος από ειδικά γραφεία και κέντρα επαγγελματικού προσανατολισμού, άλλα κρατικά και άλλα συντηρούμενα από ιδιωτικούς οργανισμούς και επιχειρήσεις και που οι σκοποί τους είναι καθαρά πρακτικοί, δηλαδή η επαγγελματική καθοδήγηση των νέων.

Η προσπάθεια για τη σωστή επαγγελματική κατεύθυνση των νέων και τον προσανατολισμό τους προς σπουδές και ασχολίες ανάλογες με τα ενδιαφέροντα και τις βαθύτερες τάσεις τους πρέπει, καθώς είδαμε, ν' αρχίζει από τα σχολικά θρανία. Γι' αυτό και όπου εφαρμόζεται συστηματικά ο επαγγελματικός προσανατολισμός βρίσκεται σε στενή επαφή με το σχολείο και ο ρόλος του τελευταίου για την επιτυχία του θεσμού αυτού είναι σημαντικός (1). Και μιά από τις κύριες φροντίδες της άγωγής σήμερα είναι να κατευθύνει το παιδί προς τις σπουδές που είναι ανάλογες προς τα ενδιαφέροντα και τις πνευματικές και άλλες του ικανότητες ώστε να του προστοιμάσει το έδαφος για την κατάλληλη έκλογη επαγγέλματος.

Για την αποδοτικότητα που έχει η κατάλληλη κατεύθυνση του παιδιού και του νέου στις σπουδές που ταιριάζουν στην ατομικότητά του χαρακτηριστικό είναι το εξής: Στα 1947 υποβλήθηκαν στην Αυστρία σε δοκιμασίες επαγγελματικού προσανατολισμού 2800 υποψήφιοι, που προορίζονταν για επαγγελματικά σχολεία και για ένα διδασκαλείο. Ο έλεγχος που έγινε απέδειξε ότι οι μαθητές των προηγούμενων ετών, που προσλαμβάνονταν στα σχολεία αυτά χωρίς ειδικές ψυχολογικές εξετάσεις, παρουσίασαν κατώτερη απόδοση από τους μαθητές που η πρόσληψή τους στηρίχθηκε στην εξέταση της επαγγελματικής ιδιοφυΐας. (2)

Στην Ελλάδα τα ζητήματα αυτά, εκτός από εξαιρέσεις, δε μας έχουν απασχολήσει. Και δεν έννοι το ευρύτερο κοινό, που είναι έντελώς άκατατόπιστο στα ζητήματα αυτά, αλλά και τους κύκλους εκείνους, έπιστημονικούς, διοικητικούς, οικονομικούς, εκπαιδευτικούς, πολιτικούς, που θα έπρεπε να έχουν ενδιαφερθεί για τα ζητήματα της οργάνωσης της εργασίας, και σχετικά μ' αυτά για την επαγγελματική εκπαίδευση, την αντιμετώπιση της ανεργίας και με ένα πλήθος ακόμα από συναφή κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Η επαγγελματική μόρφωση στη χώρα μας, όπως γίνεται, δεν είναι ικανοποιητική: Ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η επιλογή είναι πράγματα σχεδόν άγνωστα και, φυσικά, άκατανόητα. Κάποτε ειδικές κρατικές υπηρεσίες και σύμβουλα καταπιάνονται με τη μελέτη ζητημάτων που αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση, στην εργατική νομοθεσία βρίσκονται ορισμένα άρθρα που καθορίζουν τους όρους για την πρόσληψη μαθητευομένων και νέων εργατών. Δεν έχουμε όμως υπόψη μας κανένα μέτρο σχετικό με τα κριτήρια με τα οποία πρέπει να καθορίζεται η επαγγελματική εκπαίδευση που ταιριάζει στο κάθε παιδί σε έκταση και σε είδος σπουδών, πώς θα γίνεται ο επαγγελματικός προσανατολισμός των νέων κτλ.

Παλαιότερα έγινε προσπάθεια να καθοριστούν νομοθετικά ορισμένοι σχετικοί θεσμοί, που όμως δεν έλαβαν ποτέ σάρκα και οστά (3). Έτσι στην πράξη, όσο

(1) Βλ. Αικ. Στριφτου—Κριαρά: Ο ρόλος του σχολείου στον επαγγελματισμό των νέων. «Παιδεία», τεύχος 55 (1951), σελ. 146 κ. έ.

(2) Πρβλ. και το Bulletin du Bureau Intern. d' Education. XXII année, 4e trim. (1948), No 89, σ. 148.

(3) Βλ. Βίγγ. Σολομωνίδη: Η Ψυχοτεχνική, επιστήμη της επαγγελματικής καθοδήγησης. Αθήναι, 1943.

τουλάχιστον ξέρω, δὲν ἔχομε τίποτα τὸ οὐσιαστικὸ στὸν τομέα τῶν ἐπαγγελματικῶν προσανάτολισμῶν. Ὅσο γιὰ τὴν ἐπιλογή, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς προσπάθειες ποὺ γίνονται στὸ στρατιωτικὸ τομέα καὶ τὴν ἐπιλογή χειριστῶν διατηρητικῶν καὶ ἐπαληθευτικῶν μηχανῶν ποὺ ἔγινε τὸ 1949 στὸ Ἰδρυμα Καινωνικῶν Ἀσφαλίσεων μὲ αὐστηρὰ ψυχολογικὰ κριτήρια (1) δὲν ἔχω ὑπόψη μου ἄλλες σχετικὲς προσπάθειες.

Ἡ σημασία ποὺ ἔχει ἡ συστηματικὴ κατεύθυνση στὸ ἐπάγγελμα, μὲ βάση ψυχολογικὰ καὶ φυσιολογικὰ κριτήρια, θὰ γίνῃ πῶς φανερὴ ἂν συγκρίνωμε τὶς εἰδικὲς αὐτὲς ἐξετάσεις μὲ τὶς συνηθισμένους ἐξετάσεις ποὺ ὀργανώνουν ὑπηρεσίες ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ προσλάβουν νέου προσωπικό.

Οἱ συνηθισμένοι διαγωνισμοὶ γίνονται μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διαπιστώσουν ἂν ὑπάρχει ὀρισμένῃ γενεὴ καὶ εἰδικὴ μόρφωση, ἀποβλέπουν, δηλαδὴ, στὸν ἔλεγχο κυρίως γνώσεων. Ἔτσι οἱ ἐξετάσεις αὐτὲς ἀποτελοῦνται κατὰ κανόνα ἀπὸ μίαν ἐκθεση ἰδεῶν καὶ ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα ἄλλα θέματα ποὺ ζητοῦν νὰ ἐλέγξουν ἂν τὸ ἄτομο ἔχη τὴν μόρφωση καὶ τὶς εἰδικὲς γνώσεις ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐξάσκηση τοῦ ἔργου (ὀρισμένη νομογνωσία, λογιστικά, στενογραφία, ξένες γλώσσες, γραφομηχανὴ κτλ. ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπάγγελμα). Κάποτε ὑποβάλλονται οἱ ὑποψήφιοι καὶ σὲ ἱατρικὴ ἐξέταση. Ἄλλὰ οἱ ἐξετάσεις αὐτὲς δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἐπαρκεῖς γιὰ νὰ διαπιστωθῇ ἡ ἱκανότητα τοῦ ἀτόμου γιὰ ἓνα ἐπάγγελμα. Καὶ οἱ λόγοι εἶναι πολλοί.

Οἱ εἰδικὲς γνώσεις καὶ οἱ γραμματικὲς, μόλο ποὺ ἀποτελοῦν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐκτέλεση ἑνὸς ἔργου, δὲν εἶναι ὁ μόνος συντελεστὴς τῆς ἐπιτυχίας στὸ ἐπάγγελμα. Ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς ἐργασίας ἔχει δείξει πὼς ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐπιτυχία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μόνη τὴν κατοχὴ τῶν γνώσεων ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ἐξάσκηση ἑνὸς ἐπαγγέλματος παρὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντες ποὺ ποικίλλουν ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπάγγελμα. Γιὰ ὀρισμένα λ. χ. χειρωνακτικὰ ἐπάγγελα χρειάζονται: γερὸς ὀργανισμὸς, δυνατό μυϊκὸ σύστημα, ἀντοχὴ στὴν κόπωση κτλ. σὲ ἄλλα: ἐπιδεξιότητα στὰ χέρια, λεπτότητα στὶς κινήσεις, ταχύτητα στὴν ἀντίδραση· σὲ ἄλλα: εὐστροφία πνευματικὴ, καταμερισμὸς τῆς προσοχῆς· σὲ ἄλλα: πρωτοβουλία, διοικητικὲς ἱκανότητες· σὲ ἄλλα, τέλος, πρωτοτυπία, δημιουργικότητα, καθὼς καὶ ἓνα πλήθος ἀκόμη ἀπὸ ἄλλες ἰδιότητες.

Ἀνάλογα δηλ. μὲ τὸ ἐπάγγελμα ἀπαιτοῦνται διαφορετικὲς δεξιότητες, σωματικὲς, πνευματικὲς, τοῦ χαρακτήρα. Οἱ συνηθισμένους ὅμως ἐξετάσεις δὲν εἶναι ἱκανὲς νὰ πληροφορήσουν γιὰ τὰ παραπάνω σημεῖα. Καὶ ὁ αὐτὴ ἀκόμη τὴν ἐκθεση ἰδεῶν (προκείμενου γιὰ ἐπαγγέλματα θεωρητικὰ καὶ γραφῶν), ποὺ μπορεῖ νὰ δείξῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς γραμματικὲς γνώσεις καὶ τὸν τρόπο ποὺ σκέπτεται τὸ ἄτομο, τὴν πνευματικὴν του ὀριμότητα καὶ συγκρότηση, τὴν ἱκανότητά νὰ διατυπώσῃ τὰ διανοήματά του, γιὰ νὰ καταλήξῃ ὁ ἐξεταστὴς σὲ συμπεράσματα διαφωτιστικὰ γιὰ τὴν ἀτομικότητα τοῦ ὑποψηφίου πρέπει νὰ μελετήσῃ τὴν ἐκθεση μὲ προσοχὴ καὶ συγχρόνως νὰ ἔχη παρατηρητικότητα καὶ ψυχολογικὴ μόρφωση. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες τῶν ἐξετάσεων αὐτῶν, ποὺ ὀφείλονται στὴν ὄλη τους συγκρότηση, παρουσιάζουν αὐτὲς καὶ ἄλλα τρωτά, ἐπίσης σπουδαῖα. Θὰ σημειώσωμε ἐδῶ

(1) Ὁ διαγωνισμὸς αὐτὸς τοῦ Ι.Κ.Α. θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἄλλοτε πλατιά.

ένα βασικό. Ο τρόπος τής βαθμολογίας, δηλ. ή διόρθωση τών γραπτών και ή κρίση τών υποψηφίων στις εξέτασεις αυτές είναι αυθαίρετη και στηρίζεται στην υποκειμενική κρίση τού εξέταστή.

Έτσι, όσοδήποτε εύσυνεϊδητος και προσεκτικός και αν είναι ο εξέταστής είναι αδύνατο να εκτιμήση και να κρίνη με τρόπο έντελως αντικειμενικό. Έρευνες πού έχουν γίνει στη Γαλλία (1) πάνω στο ζήτημα αυτό έδειξαν τις άπιστευτα μεγάλες άσυμφωνίες πού συναντώνται στη βαθμολογία τών ίδιων γραπτών όχι μόνο από εξέταση σε εξέταση, αλλά και στον ίδιο εξέταστή, όταν βαθμολογήση τó ίδιο γραπτό σε διάστημα λίγων μηνών. Μεταξύ τών εξέταστών πού οι βαθμολογίες τους χρησίμευσαν στην παραπάνω έρευνα συγκαταλέγονται και πανεπιστημιακοί καθηγητές.

Τά τρωτά αυτά τών συνηθισμένων εξετάσεων και άλλα, πού θά μας άπασχολήσουν άλλοτε πλατιά, έρχονται να τά άρουν οι συστηματικές, οι ψυχολογικές εξετάσεις. Η έπιλογή ένδιαφέρεται να διαλέξη ανάμεσα σε πολλά άτομα εκείνα πού παρέχουν τις περισσότερες ένδείξεις ότι συγκεντρώνουν τά προσόντα, σωματικά, πνευματικά, ψυχικά, καθώς και τή γενική και ειδική μόρφωση πού άπαιτεί ένα επάγγελμα. Για να πετύχη τó σκοπό αυτό εφαρμόζει όλόκληρο σύστημα από εξετάσεις πού ποικίλλουν ανάλογα με τó επάγγελμα για τó όποιο γίνεται ή έπιλογή. Οι εξετάσεις αυτές διαφέρουν βασικά από τις συνηθισμένες εξετάσεις γνώσεων, γιατί και στην περίπτωση πού χρειάζεται να έλεγχθουν και γνώσεις, ó έλεγχος αυτός γίνεται με ειδικές αντικειμενικές μεθόδους (τέστ γνώσεων).

Σήμερα ή ψυχοτεχνική εφαρμόζει για τούς σκοπούς της ειδικές δοκιμασίες πού επιδιώκουν να υποβάλουν σε αντικειμενική εξέταση τις δεξιότητες εκείνες, σωματικές, ψυχοφυσικές, πνευματικές κτλ. πού άπαιτεί ή εξέταση τών διαφόρων επαγγελματών. Έκτός από τή μέθοδο τών τέστ χρησιμοποιεί ή ψυχοτεχνική για τούς σκοπούς της και άλλες, όπως τή μέθοδο τής διαγωγής, τών ίχνών, τή μορφολογική κτλ. πού επιτρέπουν στον ψυχολόγο να σχηματίση εικόνα όλoκληρωμένη για τόν κάθε υποψήφιο (2).

Η βαθμολογία τών αποτελεσμάτων τών εξετάσεων με τις μεθόδους αυτές γίνεται με τρόπο αντικειμενικό πού δέν επιτρέπει κανενός είδους αυθαίρεσία στην κρίση τών υποψηφίων. Η τέτοια ψυχολογική εξέταση δέ χαρακτηρίζει τήν απόδοση τού κάθε υποψηφίου άπόλυτα αλλά σχετικά με τήν απόδοση τής ομάδας. Έτσι ή απόδοση τού κάθε ατόμου στις έπί μέρους δοκιμασίες χαρακτηρίζεται: έξαιρετικά καλή, πολύ καλή, μέτρια, κακή, πολύ κακή. Με τó σύστημα αυτό βλέπει κανείς για τόν κάθε υποψήφιο ποιές δεξιότητες έχει περισσότερο έξελιγμένες, πού ύστερει και ποιός ó ρυθμός τής υπεροχής ή τής ύστέρησης, και μπορεί έτσι να ξεχωρίση τά άτομα πού συγκεντρώνουν τις περισσότερες προϋποθέσεις για τήν καλή έκτέλεση ένός έργου.

(1) H. Laugide, H. Piéron κ.ά.: Etudes docimologiques sur le perfectionnement des examens et concours. Publ. du Travail Humain No 3.

(2) Βλ. και Guy Palmade: Les mécanismes de sélection. Hommes et Techniques. Τεύχη 11—12 (1945), σελ. 39 κ.έ.